

K některým úkolům a perspektivám hudební pedagogiky v profesionální hudební výchově

Milan Holas

Hudební pedagogiku můžeme chápat jako otevřený systém realizace dynamiky subjekt - objektových vztahů při přijímání, zpracování a interpretaci širokého spektra poznatků o základních faktorech determinujících efektivitu procesu formování hudebního vědomí jedince, jeho schopností, dovedností a postojů k hudební kultuře jako celku. Tento systém je ovlivněn i řadou společensko - historických vlivů, které spolupůsobí na specifiku jednotlivých složek hudební výchovy. Tedy i na výchovu profesionální.

Pedagogická reflexe hudebních činností se neobejde bez účinné a funkční spolupráce s celou řadou muzikologických disciplín (zejména s hudební teorií, s historiografií, s psychologií, se sociologií a estetikou). Při promyšlení úkolů a perspektiv hudební pedagogiky proto bude třeba vycházet i ze současných trendů evropské hudební pedagogiky (například z výrazné "sociologizace" pedagogiky, využití elektronických technologií v hudební výchově a z analýzy působení masmédií), které determinují základní složky hudební pedagogiky, zejména teorii vyučování a teorii výchovy (viz obrázek č. 1) Na nutnost řešení těchto otázek jsem upozornil již dříve.¹⁾ Dovolte mi, abych se dnes věnoval především dvěma skupinám úkolů. Jednak úkolům nezbytným a jednak úkolům možným. Na uvedeném, byť účelově zjednodušeném zobrazení jsou úkoly "nutné" psány tučně a úkoly "možné" napsány kurzívou.

V minulosti jsme se nezdálo museli dokázat smířit s tím, že v profesionální hudební výchově mnohdy převládaly empirické metody výuky a že nejedny výsledky výzkumné práce zůstávaly většinou v rovině proklamace bez konkrétnějšího praktického prověření. Konkrétním důsledkem této situace u nás je naprostá absence srovnávací hudební pedagogiky a nedostatečná diverzifikace všeobecné, specializované a profesionální hudební výchovy, které by měly být rozvíjeny na základě dialektického principu kooperace a funkční specializace jednotlivých hudebně pedagogických oborů.

Na jedné straně máme poměrně slušně propracované metodiky výuky zpěvu a hry na smyčcové a klávesové nástroje (houslí, klavíru a varhan). Na straně druhé však dosud postrádáme objektivní rozbor problematiky vyučování na ostatní nástroje, nemluvě o teorii vyučování hudebně teoretických, historických a estetických disciplín. Tato skutečnost dosti neblaze ovlivňuje i řešení otázek specifiky hudebně pedagogické komunikace v pregraduálním, postgraduálním i doplňujícím vzdělávání učitelů ZUŠ nebo konzervatoří (jak v rovině badatelské, tak i

pragmatické). Týká se i zodpovědné objektivní analýzy domácí a zahraniční instruktivní literatury pro jednotlivé obory. V důsledku nedostatečné vzájemné informovanosti postrádáme i přehled o produkci skript a učebních textů z této oblasti. Přestože se v našem Metodickém centru pokoušíme uvedené otázky řešit,^{2/} domnívám se, že tyto problémy spolu s analýzou možností pedagogické praxe studentů představují úkoly, které lze zařadit do skupiny úkolů "nezbytných".

Mezi úkoly "možné", jejichž řešení je však značně determinováno materiálně technickým vybavením a finančními možnostmi našich pracovišť, můžeme uvést například hudebně pedagogickou analýzu rozvoje senzomotorických dovedností a jejich dílčích komponentů při nástrojové hře nebo zpěvu, identifikaci hudebně tvořivých schopností žáků při studiu hlavního oboru a problematiku systematického sledování vývoje uměleckých schopností a dovedností studentů při osvojování "pedagogického" a "uměleckého" repertoáru, zejména v souvislosti se sledováním efektivity příslušných pedagogických opatření. Stranou by též neměl zůstat rozbor funkční koordinace "teoretických" a "praktických" oborů při procesu osvojování žánrových, druhových, stylových a tektonických intonací hudebních děl. Při zkvalitnění profesionální hudební výchovy je třeba analyzovat i strukturu a dynamiku předpokladů studijní a profesionální úspěšnosti^{3/} ve výkonném hudebním umění a otázky rozvoje pedagogického myšlení studentů, zejména z hlediska analýzy, syntézy a tvorby systému jednotlivých úkolů, logického objasňování pedagogických i uměleckých problémů při nácviu a prezentaci konkrétního díla. A to především ve sféře komunikativní a regulativní funkce procesu didaktické a estetické interakce, zejména z hlediska aktivizační, směrové i cílové roviny výchovně vzdělávacího působení na příslušném typu školy. S těmi problémy úzce souvisí i hledání netradičních forem prezentace jednotlivých poznatků. O jedné z nich jsem hovořil ve svém příspěvku o obsahu a formách výuky hudební psychologie.^{4/}

PEDAGOGIKA

|||

Srovnávací pedagogika — Teorie vyučování — Teorie výchovy

|||

VZDĚLÁNÍ — VÝCVIK — VÝCHOVA

||

Analýza teorie — Metodika oborů — Didaktika HV

|||

HUDEBNÍ PEDAGOGIKA

||

PROPEDEUTIKA

||

Využití srovnávací hud.
pedagogiky
Teoreticko-pragmatická
východiska hud.
*Rozlišení specifiky
cíli přípravy studentů*

||

DIAGNOSTIKA

||

Rozbor instruktivní
literatury
Metodika "hlavních"
ped. oborů
*Analýza dovedností
Rozvoj tvořivosti*

||

PREVENCE

||

Analýza hud. ped.
komunikace
Didaktika
profesionální HV
*Rozvoj honotických
kritérií a vkusu*

Analýza profesionální a studijní úspěšnosti

|

Rozvoj pedagogického myšlení studentů

Poznámky:

- 1/ viz například Holas, M.: Hudební pedagogika na každý pád. HMM, XXVII, 1991, č. 2; nebo Holas, M.: Profesionální hudební výchova a integrativní hudební pedagogika. Sborník PedFUK, Praha 1994.
- 2/ blíže viz Holas, M.: Hudební pedagogika v profesionální hudební výchově. Praha 1995.
- 3/ blíže viz: Krbaťa, P.: Psychológia hudby (nielen) pre hudobníkov. Bratislava 1994.
- 4/ Holas, M.: K obsahu a formám výuky hudební psychologie. In: Hudobnopedagogické interpretácie 2. Nitra 1995 s. 143-146

Zusammenfassung

Autor analysiert die neue Perspektive der Musikpädagogik in der Vorbereitung des Musiklehrers auf Prager Musikakademie und befaßt sich mit dem pragmatischen Aspekten der Zusammenarbeit der Musikpädagogik und Musikpsychologie.